

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Факультет психології та соціальної роботи_
Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор
Майя НІКОЛАЄВА
“_____” _____ 2025р.

**ПРОГРАМА
КУРСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ДЛЯ ПОЛІГРАФОЛОГІВ ТА СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ**

**Психофізіологічні аспекти, невербальні прояви та
особливості профілювання нещирої поведінки**
(назва курсу підвищення кваліфікації)

Рівень вищої освіти освіта дорослих (післядипломна освіта)

Спеціальність С4 «Психологія»
(код і назва спеціальності (тей))

2025

Програма підвищення кваліфікації «Психофізіологічні аспекти, невербальні прояви та особливості профілювання нещирої поведінки». Одеса: ОНУ, 2025. 11с.

Розробники:

Ласунова С.В., к.пед.н., судовий експерт, завідувач відділу науково-методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення експертної діяльності ОНДІСЕ;
Морозова Т.Р., д.психол.н., судовий експерт, старший науковий співробітник КНДІСЕ, Президент Всеукраїнської асоціації поліграфологів;
Варнава У.В., к.психол.н., доцент кафедри соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова

Навчальна програма затверджена на засіданні Вченої ради ФПСР ОНУ імені І. І. Мечникова

Протокол № 6 від «23» вересня 2025 року

Голова Вченої ради

(підпис)

Лариса ДУНАЄВА

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) факультету психології та соціальної роботи:

Протокол № 8 від «17» вересня 2025 р.

Голова НМК

(підпис)

Сидун І.В.

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОГРАМИ	
Обсяг програми	60 год / 2 кредити ЄКТС
Форма підвищення кваліфікації	Очна (денна) / У змішаному форматі
Мета	Надати поліграфологам глибокі теоретичні знання та високоефективні практичні навички з психології брехні, методів виявлення її вербальних і невербальних проявів, а також поглибленого поведінкового профайлінгу. Метою є комплексне розширення аналітичного інструментарію поліграфолога, що дозволить йому значно підвищити достовірність, ефективність та глибину поліграфологічних досліджень, шляхом інтеграції даних про психофізіологічні реакції з всебічним аналізом поведінки та психологічного профілю досліджуваної особи у будь-якій сфері застосування поліграфа.
Завдання	1. Поглибити розуміння психологічних механізмів брехні та обману. Вивчити когнітивні, емоційні та нейрофізіологічні основи формування неправдивих показань. 2. Надати комплексні знання про вербальні та невербальні індикатори обману. Ознайомити з найсучаснішими дослідженнями та моделями виявлення брехні за поведінковими ознаками (мікро-експресії, мова тіла, паралінгвістика, вербальні маркери) у різних комунікативних контекстах. 3. Детально розкрити методологію поведінкового профайлінгу. Ознайомити з провідними світовими підходами до аналізу поведінки та психологічного портретування особистості. 4. Розвинути навички побудови психологічного портрета особистості. Навчити аналізувати інформацію про людину для виявлення її психологічних особливостей, мотивації та прогнозування її поведінки. 5. Навчити інтегрувати профайлінгові дані та поведінкові спостереження з результатами поліграфологічного дослідження для більш точної інтерпретації реакцій та висновків. 6. Вдосконалити техніки передтестової бесіди та інтерв'ювання. Використання профайлінгових знань для адаптації комунікації, ефективного збору інформації та виявлення прихованих мотивів та психологічних установок. 7. Надати інструменти для виявлення та протидії складним психологічним контрзаходам та маніпуляціям. Розуміння психології осіб, які намагаються обманути, та їх поведінкових проявів.
Напрями	Прикладна психофізіологія, психодіагностика.
Перелік компетентностей, які вдосконалюються	Загальні компетентності (ЗК) ЗК1. Здатність системно аналізувати великі обсяги інформації (вербальні дані, поведінка, поліграми) та виявляти приховані взаємозв'язки. ЗК2. Здатність фіксувати та інтерпретувати навіть найтонші вербальні та невербальні сигнали у будь-якій ситуації спілкування. ЗК3. Здатність розуміти мотиви, емоційний стан та логіку

	мислення іншої людини, що критично важливо для профайлінгу та ефективної комунікації. ЗК4. Вміння об'єктивно оцінювати отримані дані, уникати упереджень та стереотипів у процесі профайлінгу та виявлення брехні. ЗК5. Здатність будувати ефективний рапорт, проводити складні інтерв'ю та чітко презентувати свої висновки. ЗК6. Здатність зберігати професійну ефективність в умовах високого емоційного та інтелектуального навантаження. ЗК7. Неухильне дотримання етичних принципів при роботі з конфіденційною інформацією та особистістю досліджуваної особи. Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК) СК1. Здатність виявляти складні патерни вербальної та невербальної поведінки, що корелюють з обманом або правдивістю, навіть у досвідчених обманщиків, незалежно від контексту. СК2. Здатність створювати детальні психологічні портрети осіб на основі аналізу їхньої поведінки, життєвого досвіду, мотивації та цінностей. СК3. Компетенція у синтезі психофізіологічних даних поліграфа, поведінкових спостережень та профайлінгової інформації для формування цілісного та обґрунтованого висновку. СК4. Здатність передбачати та ефективно нейтралізувати психологічні впливи, що застосовуються досліджуваними особами, базуючись на їхній психології. СК5. Компетенція у застосуванні різних тактик ведення інтерв'ю, що базуються на профайлінгу та психології обману, для отримання максимально достовірної інформації. СК6. Здатність розпізнавати ознаки психологічного тиску, маніпуляцій, симуляції або дисимуляції з боку досліджуваних осіб. СК7. Компетенція у наданні психологічної інформації та профайлінгових висновків для оптимізації стратегії вирішення питання (кадрові рішення, внутрішні розслідування).
Очікувані результати	ПРН 1. Вміння проводити високоточний поведінковий аналіз досліджуваної особи (вербальний, невербальний, паралінгвістичний) протягом всього процесу поліграфологічного дослідження та перед ним. ПРН 2. Вміння ідентифікувати та інтерпретувати складні патерни невербальної поведінки (зокрема мікро-експресії) як індикатори прихованих емоцій та обману. ПРН 3. Вміння застосовувати методи поведінкового профайлінгу для аналізу доступної інформації про людину та формування її психологічного портрета. ПРН 4. Вміння інтегрувати профайлінгові дані у процес підготовки до поліграфологічного дослідження, включаючи формування гіпотез та вибір стратегії тестування.

	ПРН 5. Вміння адаптувати стратегію передтестової бесіди та інтерв'ювання з урахуванням психологічного профілю та передбачуваних захисних механізмів досліджуваної особи. ПРН 6. Вміння розробляти та формулювати питання для поліграфа, які максимально ефективно виявляють інформацію з урахуванням психології та поведінкових особливостей досліджуваної особи. ПРН 7. Вміння виявляти та ефективно нейтралізувати складні контрзаходи та маніпуляції, що застосовуються досвідченими обманщиками. ПРН 8. Вміння проводити поглиблену інтерпретацію поліграм, поєднуючи фізіологічні реакції з поведінковими спостереженнями та профайлінговими висновками для формування комплексного вердикту. ПРН 9. Вміння грамотно та аргументовано складати звіти та висновки, включаючи елементи профайлінгу та поведінкового аналізу, для замовників (керівництва, служб безпеки, юридичних відділів). ПРН 10. Вміння підтримувати високий рівень об'єктивності та етичності у своїй професійній діяльності, особливо при використанні психологічних методів оцінки.
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка
Місце виконання програми	За місцезнаходженням суб'єкта підвищення кваліфікації, місцезнаходженням замовника програми, місцем формування групи.
Мінімальна та максимальна кількість осіб в групі	3-30 слухачів

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна (дистанційна) форма навчання	
Загальна кількість: кредитів – 2 годин – 60 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>С - Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>С4 «Психологія»</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>Освіта дорослих (післядипломна освіта)</u>	Дисципліна вільного вибору	
		Рік підготовки:	
		Семестр	
		Лекції	
		24 год.	
		Практичні, семінарські	
		16 год.	

		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		20 год.	
		Форма підсумкового контролю: Виконання індивідуального завдання	

3. ПРОГРАМА КУРСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. НАЙСУЧАСНІШІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА МОДЕЛІ ВІЯВЛЕННЯ БРЕХНІ ЗА ПОВЕДІНКОВИМИ ОЗНАКАМИ

Тема 1. Психологічні механізми брехні та обману. Когнітивні, емоційні та нейрофізіологічні основи формування неправдивих показів.

Тема 2. Вербальні та невербальні індикатори обману. Моделі виявлення брехні за поведінковими ознаками (мікро-експресії, мова тіла, паралінгвістика, вербальні маркери) у різних комунікативних контекстах.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ ПОВЕДІНКОВОГО ПРОФАЙЛІНГУ

Тема 1. Методи поведінкового профайлінгу та психологічного портретування особистості.

Тема 2. Практикум з аналізу поведінки та психологічного портретування особистості.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ПРОФАЙЛІНГОВІ ДАНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ В ПОЛІГРАФОЛОГІЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

Тема 1. Профайлінгові техніки передтестової бесіди та інтерв'ювання в межах поліграфологічного дослідження. Особливості застосування нейрогаджету у передтестовій бесіді. Використання профайлінгових знань для адаптації комунікації, ефективного збору інформації та виявлення прихованих мотивів та психологічних установок.

4. СТРУКТУРА КУРСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна (вечірня) форма					
	Разом	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
Змістовний модуль 1. Найсучасніші дослідження та моделі виявлення брехні за поведінковими ознаками	30	12				6

Тема 1. Психологічні механізми брехні та обману. Когнітивні, емоційні та нейрофізіологічні основи формування неправдивих показів. Тема 2. Вербальні та невербальні індикатори обману. Моделі виявлення брехні за поведінковими ознаками (мікро-експресії, мова тіла, паралінгвістика, вербальні маркери) у різних комунікативних контекстах.					
Змістовний модуль 2. Основи методології поведінкового профайлінгу Тема 1. Методи поведінкового профайлінгу та психологічного портретування особистості. Тема 2. Практикум з аналізу поведінки та психологічного портретування особистості. Тема 3. Профайлінгові техніки передтестової бесіди та інтерв'ювання в межах поліграфологічного дослідження. Використання профайлінгових знань для адаптації комунікації, ефективного збору інформації та виявлення прихованих мотивів та психологічних установок.	30	12	16		14
Усього годин	60	24	16		20

5. САМОСТІЙНА РОБОТА

Вид самостійної роботи:

1. Самостійна робота з літературою.
2. Проведення самостійного аналізу відеоматеріалів на предмет виявлення брехні за поведінковими ознаками

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Особливості застосування психологічної інформації та профайлінгових висновків для оптимізації стратегії вирішення проблемних питань (кадрові рішення, внутрішні розслідування).	6
2	Особливості нейтралізації психологічного впливу, що застосовуються досліджуваними особами, базуючись на їхньому психологічному профілю.	6
3	Проведення самостійного аналізу відеоматеріалів на предмет виявлення брехні за поведінковими ознаками.	8
	Всього	20

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення навчального матеріалу використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція, пояснення, бесіда, обговорення, дискусія;
- наочні методи: презентація, ілюстрація, демонстрація;

– методи формування практичних умінь і особистісних якостей: виконання практичних завдань, вправи, підготовка і здійснення виступів перед аудиторією.

Самостійна робота включає роботу з текстовим матеріалом та виконання індивідуальних практичних завдань.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

При вивченні навчального матеріалу здійснюється підсумковий контроль, який проводиться з метою визначення рівня підготовленості слухача з певних тем, розділів програми підвищення кваліфікації, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж курсів під час проведення аудиторних занять та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- програмний матеріал для практичних занять, який передбачений програмою;
- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений програмою.

Підсумковий контроль – виконання індивідуальне завдання з розробки тестувальних опитувальників у програмному забезпеченні RUBICON відповідно до матеріалів кримінальних проваджень за різними видами економічних, корупційних та політичних розслідувань/

8. НАВЧАЛЬНО МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- Програма підвищення кваліфікації.
- Мультимедійні презентації.
- Нейрогаджет до комп'ютерного поліграфа «RUBICON» з відповідним програмним забезпеченням.

9. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Вагіна О.В. Юридико-психологічні особливості проведених опитувань з використанням поліграфа в органах МВС України: монографія. Харків: Факт, 2021. 187с.
2. Гайдук Н. Г. Профайлінг: теорія та практика: Навчальний посібник. Київ: ВД "Ліра-К", 2021.
3. Гайдук Н. Г. Психологічні особливості профайлінгової діяльності поліграфолога. Дис. на здобуття наук.ст.канд.психол.н., 19.00.06 – Юридична психологія. 2017. Національна академія внутрішніх справ.
4. Демченко В. І. Назва: Невербальна комунікація: Монографія. Дніпро: Національний університет "Дніпровська політехніка", 2021.
5. Дроздов О. Ю. Психологія допиту та виявлення прихованої інформації: Навчальний посібник. Харків: Право, 2018.
6. Закалюжний В. М. Мова тіла у кримінальному судочинстві. Київ: Ін Юре, 2005.
7. Зінченко В. І., Вахрушева А. Г. Психологія невербальної комунікації: Навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2017.
8. Когут В. М. Психологічні особливості діяльності поліграфолога. Київ: ФОП Кімлик Т.Г., 2017.
9. Литвин О. В. Теорія та практика судової психофізіологічної експертизи: навчальний посібник. Київ: ВД "Дакор", 2014.

10. Медведєва Г. А. Психологічні особливості виявлення прихованої інформації (за результатами спеціального психофізіологічного дослідження). Дис. на здобуття наук.ст.канд.психол.н., 19.00.06 – Юридична психологія. 2011. Національна академія внутрішніх справ.
11. Морозов О.М. Патопсихологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці: монографія. Київ: Алерта, 2023. 402 с.
12. Савченко С. В. Судова психологія: Навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2013.
13. Суворова К. Ю. Психологічні особливості виявлення неправдивих свідчень під час допиту. Дис. на здобуття наук.ст.канд.психол.н., 19.00.06 – Юридична психологія. 2014. Національна академія внутрішніх справ.
14. Шевченко Н. В. Психологічне забезпечення спеціального психофізіологічного дослідження з використанням поліграфа. Дис. на здобуття наук.ст.канд.психол.н., 19.00.06 – Юридична психологія. 2013. Національна академія внутрішніх справ.

Додаткова

1. Бугайчук К. Л., Шевченко Н. В. Психологічні основи детекції прихованої інформації. Вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2012. – № 3. – С. 238-245.
2. Гайдук Н. Г. Психологічні механізми профайлінгової діяльності як наукова проблема. Юридична психологія. – 2016. – № 1. – С. 56-62.
3. Євтух І. І. Особливості невербальної поведінки суб'єктів кримінального провадження та можливості її використання при проведенні допиту. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. – 2018. – № 1. – С. 98-102.
4. Жданова С. М. Невербальні засоби комунікації в юридичній психології. Вісник кримінологічної асоціації України. – 2017. – № 2. – С. 129-138.
5. Когут В. М. До питання використання психологічних знань у поліграфологічній діяльності. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2015. – № 3. – С. 136-144.
6. Савченко С. В. Психологічні аспекти верифікації інформації у слідчій діяльності. Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології". – 2014. – № 24. – С. 343-352.
7. Ткач А. В. Психологічна сутність "психологічного портрета" злочинця. Проблеми юридичної психології. – 2015. – № 2. – С. 154-160.